

КЊИГЕ ЗА НАРОД
ИЗДАЈЕ „МАТИЦА СРПСКА“ ИЗ ЗАДУЖБИНЕ ПЕТРА КОЊЕВИЋА
СВЕСКА 39.

СРПСКЕ НАРОДНЕ
ПОСЛОВИЦЕ.

ПО ВРСТАМА РАСПОРЕДИО И НАРОДУ ЗА ПОУКУ
РАСТУМАЧИО

СВЕТОЗАР САВКОВИЋ.

I.

НАКЛАДОМ СРП. КЊИЖАРЕ И ШТАМПАРИЈЕ
БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У НОВОМ САДУ
1893.

Штампарија српске књижаре Браће М. Поповића у Нов. Саду.

СРПСКЕ НАРОДНЕ ПОСЛОВИЦЕ.

Земљиште, поднебље — то је количина топлоте или хладноће и влаге — и васцео положај Јевропе тако је удесан, да је врло повољно утицао на људе, те су се ови тако развили и усавршили као ни у којем крају шара земаљскога.

Али ваљада ни који крај наше Јевропе није за живљење и усавршавање људско тако удесан, као оно полуострво њено — полуострвом се зове земља, која је с једне стране у свези са сухом земљом, а са три стране је водом обливена — које се пружа јужно од Саве и Дунава, а о обале му удара са запада јадранско или сиње, са југа средиземно и јегејско, а са истока црно море.

Полуострво ово с тога, што се на њему налази гора Балкан, зове се балканско полуострво.

На њему живи и већина нашег српског народа.

Васцело ово полуострво је већином тако дивно, да не знаш, која је земља лепша и примамљивија.

Па на овом полуострву балканском живи наш српски народ већ више од дванаест стотина година, и он, који је по себи телом и душом био од увек одарен — под утецајем дивних прилика природних — тако се развио и усавршио, да се може упоредити најдаровитијим народима на пространом шару земаљскоме.

Или зар се Србин и умом и разумом својим, зар се он топлотом срца и осећања свога не може мерити ма с којим народом на свету?

Не доказује ли он ово васцелим бићем и животом својим?

Не доказује ли он ово свима производима ума и срца свога?

Ако и чим, то се Србин заиста овим производима, то се он својим умотворинама толико прославио, као мало који народ на свету.

Или зар се српске народне песме са своје дивоте и изврности нису тако у свету и вилајету прочуле, да их сваки живи цени и уважава, те се одавна већ преса-

ђују у стране књижевности, преводе се на немачки, француски, енглески и на језике других образованих народа јевропских?

А и како не ће, кад је још Немац Гете, један од највећих песника свију времена, о српским народним песмама — нарочито о „Зидању Скадра на Ђојани“ — рекао, да лепших и нежнијих нема у ваколикој књижевности светској!

Па што важи о песмама и умотворинама српског народа у опште, то исто вреди и о оним умотворинама његовим, које се пословице зову.

* * *

Шта су то пословице?

Пословице су изреке, што казују мисао, коју сви као добру и истиниту признајемо.

О чему је народ дуже времена мислио, што је он као живу и неспоречну истину увидео — то он са неколико речи, каткад једном једином речју исказује и на видик износи.

Пословице су — као и све умотворине народне — још у давнија времена постајале, па су се све више дотеривале, докле

нису изашле овако једре и потпуне као данас што су.

Сваки народ има пословица.

Али мало који има тако језгровитих и лепих, као наш српски народ.

Кад човек чита наше народне пословице, не може да се доста надиви оној несбичној једрини мисли, оној дубокој, правој философској мудрости у њима.

Српски народ је заиста — као својим осталим умотворинама — тако и пословицама доказао, да има душевне снаге и дара, као мало који народ у свету.

Један књижевник је наше народне пословице проучавао, па је увидео, да у њима има и таквих истина, до којих су учени људи тек после дужег и трудног истраживања долазили!

Но наше народне пословице не само да су пуне једрих и здравих мисли — а имају и пуно топла осећања за све, што је лепо и честито — но оне су пуне и разноликости, тако, да се дотичу најразнијих прилика у животу и природи.

С каквим се само страхопоштовањем и правим хришћанским осећајем у њима говори о најузвишенијем суштству, које све-

том влада. ономе суштаству, „коме“ — као што побожни писац каже — „поје сунце, које слави луна (месец), коме се клањају арханђeosки ликови, многооки херувими и шестокрилати серафими!“

Хоће ли пословица да рече, како је то највише суштаство, како је Бог силян и чудотворан, онда вели:

„Свација сила до времена, а божја до века.“

„Сила је у Бога (једнога).“

Хоће ли да каже, да Бог све најбоље зна и види, она вели:

„Сам Бог све зна.“

„Бог види ошачину (неваљалство) кроз дебелу облачину.“

Хоће ли да обележи доброту и милосрдност божју, она вели:

„Од Бога све добро пошње.“

„Бог је стари давалац“

Хоће ли да рече, како је Бог праведан и истинит, она вели:

„Што је право и Богу је драго.“

„Правда је у Бога, а да у кога.“

Говорећи о страху божјем вели:

„Ко се Бога не боји и људи не стиди,
бежи од њега!“

„Срам од људи син је страха божјега.“

Човеку је само онда добро, када је Бог
уза-њ, те га чува, с тога пословица вели:

„Залуд се човек чува, ако га Бог не уш-
чува.“

„Кога Бог чува, онога иушка не бије.“

Но пословица не само да је пуна нај-
веће оданости према Богу, но она и иначе
одише правим хришћанским духом и ми-
лосрђем, јер вели:

„Ко тебе каменом, ти њега хлебом.“

„Боље је неправо триљети, него неправо
чинити.“

Само је жалост, што ми често у живо-
ту у очиту опреку долазимо са својим ро-
ђеним пословицама.

Или зар то не важи баш за ове до сад
наведене пословице народне?

Зар се у многим крајевима нашег наро-
да не ради баш противно од овога, што
нас ове пословице уче?

Зар на многи места није овладао вели-
ки немар према нашој светој православној
вери и цркви?

Нису ли наше цркве — бар у многим крајевима с ове стране Дунава и Саве — за време службе божје већином празне?

Нисмо ли у томе заостали иза свију других вера и народа, који свој верозакон много вишештују, своје цркве — у недељне и празничне дане — много више полазе, те тиме — много више од нас — на делу доказа дају о својој побожности и богобојажљивости, о својој оданости Богу, науци и цркви хришћанској?

После Бога *човек* је најсавршеније биће на пространом шару земаљском.

Човек својим умом — светлом искром божанске снаге — све друге створове божје далеко надмаша.

Ко би кадар био побројати све дивне створове великога ума, неисцрпљивога духа људскога?

Не узлета ли човек — на лаким крилима духа овога — у надземаљске светове? Не слеће ли он у најдубље дубине земље наше и њене унутарњости?

Ни је ли он бистрином ума свога — као неко више биће — докучио многу тајну у природи и васељени, која је била њему непозната, која је скоро непустижна изгледала?

С тога пословица и човеку необичну, врло велику пажњу поклања.

Нема ваљада особине људске, на коју се она није обаврела.

Човеку је од саме природе дарована двојака снага: *телесна и душевна.*

Хоће ли он да буде потпун, и — што је више можно — савршен он мора гледати, да обе стране своје, што више у крепости и здрављу одржи.

У пословици се дакле нада све цени здравље тела и душе човечје.

„Здравље је највеће благо овога света.“

„Без здравља нема богатства.“

Човеку је вужно не само телесно, него и душевно здравље.

Душевно је здрав онај човек, коме је умна снага још јака и неокрњена.

С тога пословица хвали и уздиже умље и памет људску.

„Боља је унца памети, него сто литара снаге (телесне).“

„Људи се не мере цеђу, но памеђу.“

Па као што пословица узноси памет и умље, тако она куди и ни пода шта не држи махнитост и безумље.

„Што је лудо и не било живо.“

„Луда памет пошибија готова.“

Поред умља и памети пословица врло уздиже и честитост и поштење људско.

„Поштење је претежније од новаца.“

„Боље се и од по пута вратити, него рђавим (штем) до краја ићи.“

„Ако човек не може бити леи и богат као што би хтео, може бити добар и поштен.“

Истину, то највеће благо људско, пословица хвалом обасипа а лаж, тај најгаднији порок, она осуђује и жнгоше.

„Криво седи, а право реци.“

„Лаж, ако омркне, али не осване.“

Правду пословица у свакој прилици брани и ваступа.

„Буди прав, ти си лав, буди крив, ни си жив.“

„Ја право, ја никако.“

Неправду и безакоње без оклевања осуђује. Исто тако и вемилосрђе, особито према сиротињи.

„Ако правда не поможе, кривда не ће помоћи.“

„Прав се смије а крив се крије.“

На одважност и јунаштво пословица много држи, с тога вели:

„Бој не бије свијетло оружје, већ бој бије срце од јунака.“

Оне пак, који јунака не уважавају, пословица куди и осуђује.

„Кад је војску војевати, онда се виче: „Камо јунак Краљевићу Марко?“ А када је шићар дијелити, говоре му: „Од куда си незнана делијо?“

Пословица нада све цени светли и неоклањани образ људски.

„Благо добром чину и светлом образу!“

„Човек све даје за образ, а образ ни зашто.“

Независност и слободу, без које би човеку живот био јадан и чемеран, пословица сваком приликом хвалом обасипа.

„Боље у гроб, но бит' роб.“

„Волиј сам да ми газим по гробу, но по трбуху.“

Насиље пак куди и осуђује.

„Ако је сила силовита, ма је мало меховита (не траје дуго, него прође као из мешине пара што изиђе.)“

Пословица више уважава радњу него говор, више дела но речи.

„Јаче је дело по беседа.“

„Мало беседи, ал' много твори.“

Слогу и братство она хвали и узноси.

„Где је слога, ту је и божји благослов.“

„Ко не држи брата за брата, он ће туђина за господара.“

Какву нам дивну науку дају ове пословице, само кад бисмо их слушати и по њима се владати хтели!

Али ваљада нема више под Богом људи, који би се тако као ми Срби међусобно гложили и прогањали!

У место да нас све — као синове једног и истог народа — спаја света веза братске љубави и милоште, трпљивости и слоге — ми смо срце своје испунили — ох, куку нама! — љутим отровом мржње и немилости, пакости и неслоге!

Је ли онда чудо, што смо — у место да напредујемо — у свему гори и назаднији од других народа, у којих има више братске љубави, слоге и међусобне спошљивости?

Сваки од нас, који у себи има иоле свести српске, требао би својски да настоји, да се неслога, која нас од Косова прати,

и која је једна од наших највећих мана — јер ми Срби поред врлина имамо и великих мана — искорени или бар — што је више можно — умали, па би се на мах свугде опазио бољи напредак у нашем народу.

Но није довољно, да човек само буде одан својој вери и цркви, да је телесно и душевно здрав, да је поштен, истинит и праведан, да се са својим савародницима слаже и да их љуби као браћу своју — но њега треба да краси и врлина вредноће и рада, јер

„Без рада не помаже ни молитва.“

„Рад живот држи.“

Али ни највећа вредноћа и радност не помаже ономе, који не уме да сачува оно, што заради.

Пословица дакле поред рада узноси чување и штедљивост.

„Боља је добра штедња него и добра радња.“

„Ко не зна штедети, брзо ће му нестати.“

Ако противу икојих пословица, то противу ових многи од нас Срба грешу.

Многи од нас као да р-чи „штедња и

штедљивост“ ни по имену не познаје. Многи ни не помишља, да су наши очеви и дедови само тако ове сермије, које ми данас уживамо, нама у наследство оставити могли, што су — не само мучили се и зарађивали него и — оно, што су зарадили, чували и уштеђивали. Кад би ово наш данашњи нараштај на уму имао, он би се мање разметао, он би мање трошио, а више би штедео, те се не би многа кућа српска раскопавала, но би многа сермија и даље српска остала, а не би — што на жалост често бива — у туђинске руке прелазила!

Али о ономе, који штеди и онде, где не треба, вели пословица:

„Ко жали клинац, изуби поткову.“

Уздржавање од рада, леност се у пословици осуди или подсмеху излаже.

„Родио се само да ије и шије.“

„Боли Влахињу цета, да не чешља вуне!“

Рад и вредноћа доноси срећу и благостање, мир и задовољство. Нерад пак и немаштина незадовољство и немир.

„Неимање немир од свијета.“

Где се ради, ту нема оскудице и глади, коју пословица болешћу назива.

„Нема горе болести од глади.“

Где се не ради, ту се — као и онде, где се више потроши, него што се заради — упада у дуг и задуживање, а — по пословици —

„Дуг је зао друг.“

„Ко је дужан, тај је тужан.“

Као прекомерно трошење, тако пословица куди свако претеривање, па и у јелу и пићу.

„Облачи тоило, једи мало, с мером ишј, ако хоћеш дуго да живиш.“

„Више је људи појрло од јела и од шћа, него од глади и од жефи.“

А она осуђује и сваку претераност у опште, велећи:

„Предобар, недобар.“

„Хитар одвише срећу прескаче.“

Породици, којој човек има да захвали живот, развитак и усавршавање своје, пословица врло велику пажњу поклања.

Нека човек ван куће, у свету нађе свака добра и среће, ипак му не може нигде тако добро бити, као у кругу породице, као код куће његове.

„Свагде је добро, ал' код куће најбоље.“

Нема ваљада ни једног члана породице, којег се пословица не дотиче и о коме се не исказује.

Чланови породице су *муж, жена и деца.*

Муж је најјачи стуб породице. Ма и не имао све врлине, он ипак много вреди.

„Најпори муж је“ — вели пословица — „добар муж, а доброга мужа ни једне асире (новици) исценили не могу.“

Где није у кући човека, ту ова тешко напредује.

„Тешко кући без човека, а отишту без хреба (пања).“

„Тешко кући, где није господари (господара), а баштини где није шудара.“

Домаћин мора према деци и чељади бити строг, јер иначе се ова отму, па постају непослушна и неваљала. За то пословица вели:

„Оцац (сирће), који није љут, а домаћин, који није зао, не ваља ништа.“

Ову пословицу ваљало би да има на уму многи данашњи отац, па да децу своју у већој строгости држи, јер данашњи нараштај се тако изопачио, да скоро нико

никог не ће да слуша, а заборавља се, да, где нема послушности, особито

„Где се старији не чују, ту Бог не помаже.“

Док су стари Римљани у својим породицама зашт и послушност одржавали, дотле је и у јавном животу било реда и законитости, а када у породицама овлада самовоља и непослушност, тада се ова пренесе и у одношаје државног живота, те у овом овлада неред и безакоње, које поткопа темељ силној држави римској, која је васцелим светом овлада била.

После човека је жена најважнији члан породице.

Човека обично рад и занимање одводи од куће и породице, те он не може њојзи пажњу и снагу своју да посвети толико, колико жена, која је увек у кући, у кругу своје породице, те за ову непосредно највише ради и мучи се.

С тога пословица и вели:

„Где није жене, онде није ни куће.“

„Не стоји кућа на земљи него на жени.“

Жалост је само, што добре жене и домаћице, особито по нашим српским варошима, све ређе бивају. Многој жени је да-

нас муж, деца и радња кућевна девета брига, а главни посао јој је: прекомерно трошење, гиздаво облачење, мода, раскошно живљење и свакојака друга беспослица. Је ли онда чудо, што породице, у којима су оваке домаћице, у свему у назадак иду? Је ли чудо, што су многи мужеви оваких покварених жена, да би само њихове прекомерне потребе намиривати могли, често полазили путем преваре, лажног банкрутства, крађе и харања, те до тавнице, а гдекоји, да би само ову избегли, и до самоубијства дошли? А како ови жалосни случајеви не само да не престају, него све чешћи бивају, то доказује, да у данашњем српском — а дабогме и у страном — варошком друштву има много покварености и трулежа, који се — што је још најжалосније — и по селима нашим већ увелико шири.

Како су старе Српкиње — па и варошкиње — у многом погледу боље биле од данашњих Српкиња!

Старе Српкиње су много зарађивале, а мало су уживале и трошиле.

Најмилија забава данашњим Српкињама је — као и свом данашњем нараштају — уживање. Не пита се данас, могу ли приходи, може ли сермија поднети, само се

троши и размеће. Данас је срамота ићи у обичној хаљини, него — и ко може и ко не може — дај свилу и кадифу, а није срамота, кад добош забруја пред кућом, те ова оде у друге, обично несрпске руке!

Кад би нешто наше старе Српкиње, које су цео свој живот проводиле у тешком раду, у љутој борби за опстанак и благостање своје породице, те из ништа створиле оно, што ми данас уживамо, кад би, велимо, наше старе Српкиње из гробова својих поустајале, па виделе, шта данашње Српкиње, особито по неким варошима, раде, у каквој беспослици и нераду оне дане и ноћи проводе — оне би се на ново у гробове своје вратиле, да не гледе данашње ругло и срамоту, коју погдекоје Српкиње српском образу наносе!

Ој ви блажене душе наших старих, честитих Српкиња! Ако ви са небеских висина видите, шта ваше, вас недостојне ћери и унуке раде, помолите се свевршњем творцу — у чијој се близини налазите — да ниспошље духа мудрости и врлости нашем развратеном нараштају, те да сви они, који се осећамо позвани, из све снаге прио-немо и бар омладину нашу тако однегујемо, како ће у нас све ређе бивати гиздаве, покварене нерадилице и каћиперке, ко-

је породицу и народ обарају, а све чешће разумне и добре жене, које породицу и народ до највећег благостања и до славе доводе!

Чланови породице — осим оца и матере — још су и деца.

Благо оној кући, у којој има деце! На тој је кући благослов божеји, на оној пак, у којој нема порода, клетва божја почива.

Да нема деце, не би било ни људи, те би се колено људско затрло и у свету би овладала пустош и мртвило вечито!

„Од деце људи бивају.“

„Где нема маленог, нема ни големог (детета.)“

Па ипак има и таквих бездушних матера, које свој рођени пород у утроби трују и тамане!

Нису ли оваке жене заслужиле, да се црна земља раствори, па да их живе у мрачну бездну своју прими, те да никад више не угледају видело бела дана?

Али таке несретнице обично већ на овом свету заслужену казну приме, јер дочекају старост самохране, те проводе последње дане свога живота у највећој невољи и патњи, јар немају од срца порода,

да их двори и понуде им чини, да их теши и страшне им муке самртне олакша и очи им за навек склопи. Оне, као и други бесловесни створови, неоплакране, неожаљене на други свет одлазе!

Као према мушкој, тако је пословица и према женској деци, према девојкама пуна љубави и милоште.

Хоће ли она да рече, како нешто врло лепо мирише, она каже :

„Мирише као душа девојачка.“

Хоће ли да награди вредноћу и радљивост њену, она вели :

„Радљивој девојци у брзо сватови.“

Само што на жалост — у животу — врло често не бива овако, него са свим друкчије.

У наше дане се свет тако изопачио и за новцем грамзив постао, да све и сва чини, како би само овога што више стекао.

Али ваљада у ничем се данас не показује толико та необуздана грамзивост за новцем као при женидби.

Био младожења млад или стар, богат или убог, он данас тражи обично девојку, која има доста новаца. Многи ни не пита, каква је девојка, је ли добра или рђава

вредна или лења, невина или искварена, има ли она само новаца онолико, колико он жели, онда му је она по вољи, и он је негледимице за се венчава.

Али, поред све те грозничаве грамзивости за богатством и за богатим девојкама, шта опажамо — у наше дане — по нашим српским — особито овоостраним — местима, нарочито варошима?

Опажамо назадак у свему и свачему. Српске куће многе пропадају, а туђинске се дижу. А где ли су, благи Боже, те богате невесте, да зауставе толико пропадање српских па и богатих трговачких, занатлијских, па и сељачких породица? Ми бисмо рекли, да су баш ове богате невесте највише криве овоме пропадању.

Данас се свет на све стране тако разбесио, да мало ко не троши више, но што му сермија може да поднесе. У томе да богме да предњаче жене, особито варошанке, па и оне, које нису ништа мужу донеле. А ако је која донела, па још повећи мираз, е у таку је онда ушао бес и сушти сотопа, па је распиње и на зло наводи. Дотле, докле се у пропаст не сурва и она и муж и цела породица.

Сваки онај младожења дакле љуто гре-

ши, који мисли, да је највећа срећа за њега, ако нађе само богату девојку, па ма и иначе на њој никаква добра не било. Сваки би требао да има на уму, да богате мираве не теку девојке, које их доносе, но да су њих стекли њихови старији и то вредноћом, радиношћу и штедњом. Ако ове особине и богату девојку кресе, онда је она дабогме најпримамљивија, али ретко где је спојено и богатство и ове особине. Па ако се има бирати између рђаве, нерадине и нечуварне богате и између честите, вредне и штедљиве а сиромашне девојке, онда је увек боље изабрати ову последњу, јер с овом се само у напредак — а никако у назадак — ићи може.

Наши стари Срби, кад су се женили, нису — као данас што се чини — тражили толико богате, колико честите, вредне и чуварне девојке, па су с њима стекли толике земље и тако су своје трговачке радње разгранали, да су Дунав скоро саме српске трговачке лађе прекриљивале, а данашњи Срби — понајвише кривицом својих жена, па и некадањих богатих невеста — не само да већином ништа не стичу, но су многи таке шепртље и кукавице, да — крвавим знојем праотаца — стечене земље и трговине српске туђинцима продају, те се

ове никад више у српске руке вратити не ће!

И ако дакле у данашњем нашем поквареном времену радљивој девојци нису — као што пословица каже — увек у брво сватови, али би за цело требало да су!

Родитељи треба сву децу своју једнаком љубављу да обимају.

Љуто греше они родитељи, који разлику праве међу својом рођеном децом, те међу овом своје љубимце имају, па ове свим обиљем своје родитељске милости обасипају, а другу децу своју мрзе, или су — у најбољој прилици — нехатни према њима. Оваки неразумни родитељи сами од своје деце одљуде и човекомрце стварају, јер деца врло добро утуве понашање родитеља према њима, па то доцније или њима или другима стоструко врате!

А како пословица у овој ствари разумно суди! Она вели:

„Посеци по једном прсту боли, посеци по другом, боли.“

Родитељи треба својој деци добрим примером да предњаче. Могу они деца својој најбоље поуке давати, деца ће чути речи, али ће видети дела, па ће се на ова угле-

дати и по овима се владати. С тога пословица вели :

„Какво њиздо така тица, какав отац, такса дица.“

„По оцу се познаје син, а по мајци кћи.“

За собом ваља оставити децу или добру или никакву.

„Боље је умрети без деце, него по смрти оставити зле синове.“

„Боља је истрага, него рђава натрага.“

Ко хоће децу своју да исправља и на добар пут изводи, ваља то још за времена да чини, јер

„Док је шибан танка, треба је исправљати.“

„Док је дрво младо, мож' га савијати куд хоћеш.“

Но велика је жалост у нас Срба, што многи родитељи сами деци својој најрђавији пример дају!

Наш породични живот сваким даном се већма квари. Многе матере, особито по варошима, на децу своју ништа не пазе. Оне их остављају слушкињама, да их ове негују, а тешко сваком оном детету, које одрасте без материне дворбе и неге!

Но има и таквих жалосних матера, које васцелим понашањем и животом својим деци својој дају пример највеће покварености и крајњег неваљалства! Поквареност, неваљалство, као нека прилепчива, заразна болест почиње да се шири по нашим српским породицама. Сваким даном — ох, јао нама! — као да бива већи број оних јадних Српкиња, које свој женски образ — ту неприкосновену светињу свакој честитој жени — под ноге мећу, па само својој телесној, својој животињској страсти и сласти гову и угађају!

Многу таку несретницу са њене клизаве, грешне стазе не одвраћа ни поглед на своју невину децу — то најсветије благо за непокварене родитеље — но она све већма упада у блато неваљалства, она све већма срља у пропаст, докле са собом у ову не увуче и благостање и срећу свога мужа и своје дечице, којој она својом материнском руком на чело удара жиг вечите срамоте и поругања!

Али ко ће да наређа све оне прилике живота људскога, на које се пословица обзире и о њима говори?

Хоће ли пословица да рече, да не ваља уздати се само у Бога, но и у себе сама, она вели:

„Бог говори: Помози се сам, помоћ ћу ти и ја.“

„Богу се моли, али брзину гроби.“ Кад пловиш водом, па те снађе опасност, ти се моли Богу, али и отимај се к обали.

Језичност врло много квара наноси људима, с тога пословица и каже:

„Брзорека (брзорек човек) пун грџежа.“

„Гора је рана од језика него од мача.“

Ко има посао какав да изврши, он ће то лако учинити, ако га добро отпочне. За то се и каже:

„На пола је учинио, ко је добро почео.“

Овима, који се нађу у неприлици и мучном стању улева пословица утехе, говорећи:

„Није свака мука до вијека.“

„Свако зло има свој устук.“

Пословица одвраћа од многе распре и терања по суду, говорећи:

„Боље се с дужником нагодити, него судом потезати.“

„Бољи је мршав мир, него дебео процес.“

Она се заузима за знање и науку.

„Добар пои до смрти се учи.“

„Незнајшу рђа бије.“

Све је на свету прелазно и непостојано.

„Време гради низ Котаре куле, време гради, време разграђује.“

„Лете данци као река, а годишта као ништа.“

Бездушност и себичност добијају заслужену награду.

„Каматник душу губи.“

„Ко за туђом вуном пође, сам острижен кући дође.“

И ако треба мрзити и осуђивати грехе и опачине људске, ипак ваља штедљив и милостив бити према људима и њиховим слабостима, те ове — без нужде — не износити на видело бела дана.

С тога нас пословица учи :

„Грех ти кажем а грешника не ћу.“

„Туђ грех закопај под земљу.“

Ако и коју, ову пословицу бисмо ми Срби требали увек на уму да имамо, јер мало који од нас није заслужио, да се на њ примене оне пословице :

„У туђем оку види сламку, а у своје не види греде.“

„Види туђу длаку, а своја брвна не види.“

Већ из ових до сад поменутих пословица види се, како су оне пуне једрих и необоривих истина.

Али осим ових имаде још и других безбројних, које су или оваке исте као и ове, или овима врло мало уступају у једрини и истинитости.

Није нам намера, да све српске пословице износимо овде пред читаоце „књига за народ.“

Ми смо наумили, да од свију изберемо оне, које су понајједрије, те које понајвише поуке нашем свету дати могу.

Прибирајући тако пословице све боље од бољих ми смо их сложили у више кола или врста, тако да истоветне или сличне заједно долазе.

Из онога, што смо до сад навели, види се, какве врсте пословица ми доносити мислимо.

Ми смо наводили пословице о Богу, о човеку, о његовом телесном и душевном здрављу, о људској честитости, о љубави к истини и правди, о одважности и јунаштву, о светлом и неокаљаном образу људском, о независности и слободи, о слози и братинству, о раду, штедњи, о дугу, о неуме-

рености, о породици и њеним члановима, о самопоуздању, о језичности, о непостојанству судбе, о бездушности и себичности и т. д.

Таке и тима сличне мислимо и од сад доносити.

Ми ове пословице нисмо сами по народу прибирали, но смо их поузимали из збирке, коју је издао неумрли Вук Караџић, велики зналац нашег народа и његових умотворина. Ми смо и код сваке пословице задржали његово тумачење — где год га само има — јер ако ико, то је Вук Караџић наш народ и његове најтајније мисли познавао.

Како је пак збирка Вука Караџића и скупа и ретка, те слабо долази у руке читалцима, којима су намењене „књиге за народ“, то мислимо, да нам се неће за зло узети, ако наше српске пословице овако, по сродности њиховој на врсте распоређене, пред шири читалачки свет износили будемо.

Ми смо уверени да и од оних читалаца, који се радој читањем баве, мало који ивближе познаје вредност наших народних пословица.

Али нека се ко у њих само мало већма задуби, па ће видети, какво неисцрпљиво бесцен-благо у њима лежи; увериће се, да у њима има толико поуке, да се из њих и старо

и младо, и мушко и женско о свему и свачему поучити може.

Но није доста имати само језгровите, поуке пуне пословице, но ваља оне истине, које оне у себи садржавају, и у животу вршити. Ако ово не будемо чинили, онда ћемо бити као они људи, који једно говоре, а друго творе, којима речи и дела не стоје у сагласности, онда ћемо у опреку доћи са својим рођеним пословицама, које таке људе најодлучније осуђују!

Читајмо дакле наше народне пословице, тувимо их, и, што је најважније, владајмо се по науци, коју нам оне дају, па се никад покајати нећемо.

Немојмо мислити, да мудрости и поуке има само у списима учених философа и мудрознанаца.

Ево, наш је српски народ мудрознанац, ком се и учени људи дивити морају.

Нашто дакле у даљини науке тражити, кад је можемо наћи у својој најближој близини, кад сами од себе највише научити можемо!

Пословице о Богу.

Ако Бог да. Што год Срби уговарају да раде, свагда обично говоре: „Ако Бог да!“ Некакав Турчин запита у вече свога комшију Србина, хоће ли сутра на панађур (вашар), а Србин му по обичају одговори: „Хоћу, ако Бог да!“ Онда Турчин рече: „Вала, ја хоћу, Бог дао, не дао“. Кад буде ујутру Србин се спреми, и дошавши Турчину више куће зовне га: „Хајде комшија, да идемо на панађур“; али му овај одговори: „Богме ја не могу, ујели ми ноћас вуци коња“.

Ако је Бог дао, није записао (да ће тако до века остати, него може лако и натраг узети, на прилику власт или богаство).

Ако је и Богу много је. Калуђер и ђак дошли код некаке бабе да свете водицу. Кад калуђер заште свећу, баба му донесе велики сирац воска, велећи, да нема свеће готове, већ нека је с ђаком сам начини. Калуђер видећи велики сирац воска, и знајући да свећа она, што у таким догађајима претече, остаје њему, повиче на ђака, да донесе с коња улар, да око њега од свега онога воска граде свећу. Кад ђак улар донесе, и баба види, шта они хоће, она ис-

тргне калуђеру восак из руку говорећи:
„Не ћеш, Бога ми, ако је и Богу, много је.“

Ако је ко јачи, но и Бог је свачи. На највећи силеџија не може увек урадити, што хоће, јер Бог узима у обраву свакога, па и слабога и неправедно гоњенога.

Ако ћу криво, не смем од Бога, ако ћу право, не смем од бега. Не смем од Бога, јер Бог хоће правду, па ће ме казнити, ако чиним неправду, а од бега несмем право чинити, јер бег (Турчин) обично према Србину неће оно, што је право, па овога гони, кад правду захтева.

Ако те онај пре (тужи), који ти суди, онда (само) од Бога ваља суда искати.

Ако твој судија против тебе тужбу диже, онда ће дабогме по себи и својој користи судити, а тебе ће осудити, и теби ништа друго не остаје, него уздати се у правду Бога истинога.

Благо томе, коме Бог помаже! Веле Црногорци.

Бога не превари. Можеш људе и себе обмањивати колико хоћеш, од Бога не можеш ништа затајати нити га оманути, јер он све зна и види.

Бог високо, а цар далеко, па човек, који је у невољи, нема коме да притекне ради помоћи.

Бог даје да се грешник каје. Богу, као милостивом оцу свију људи, може само угодно бити, кад се грешан човек каје и поправља.

Бог дао а цар нема шта узети. Кад се у шали хоће да каже, да у кога нема ништа.

Бог дао, Бог и узео. Особито се говори, кад коме умре дете.

Бог затвори једна врата, а отвори стотину. Ако се кашто и учини, да Бог човеку што с једне стране узме, али му с много страна оно може надокнадити и накнађује.

Бог знаде, како ваљаде. Бог зна све најбоље учинити.

Бог је јак или: Бог је јакостан! Ако у икога има снаге и јачине, то има у Бога, који је сав свет створио.

Бог је спор, али је достижан. Ако се кашто и чини да полако иде, опет достигне свакога и свашто.

Бог је стари давалац. Што људи од увек имају, то им Бог даје.

Бог је стари чудотворац. Бог од увек велика, чудна дела чини.

Бог на небу, а цар на земљи (заповеда).

Бог не да једном човеку сва добра већ их дели свима.

Бог не плаћа сваке суботе као што се надничари исплаћују. Ово се највише говори, кад ко учини какво зло, па му прође.

Бог не спава, но је увек будан и пази, шта му створови раде.

Бог не труби, за што човека губи. Човек дакле треба да буде на опрезу, те да никад не чини оно, што може на њ навући срцбу и казну божју.

Бог ником дужан не остаје. Нека нико не мисли, да може радити шта хоће, ако нико не види, оно види Бог, па ће му, кад било, по заслужи платити.

Бог помаже, али нема коме. Бог је добар, па увек помаже људима, само што су ови рђави, па нису увек заслужили његове помоћи.

Бог се брине сиротама. Ако сиромашног човека сви оставе, он нека се узда у Бога, јер овај никог не оставља, но се за сваког брине.

Бог ти, а душа ти (а враг ти а душа ти!) кад заклињу кога, то значи: ако си рад,

да ти Бог душом управља, не куни се криво; ако ли се криво закунеш, ђаво ће ти душом управљати.

Бог ти је с медом пресекао! т. ј. реч, кад ко што право рече.

Богу божје а цару царско ваља дати.

Бог чуо, а зла срећа не чула. Кад се ко хвали, да му се што зло није догађало, н. пр. Бог чуо, а зла срећа не чула, ја нигда нисам лежао од врућице.

Бодљивом корову није Бог дао рокове. Бог није крив, што људи зло чине.

Види онај, који ведрѝ и облачи. Т. ј. Бог.

Враг би и главу скинуо, али Бог ни плаше не да, јер Бог људе љуби и ода зла брани.

Гледајући на Бога одош просит' за Бога. Кад ко чинећи другима добро сам падне у зло.

Говори као Бог с нама. Тако лудо, као да није при себи, да му се мора рећи: Бог с нама.

Грди Боже имаш и кога! Када се ка коме човеку какво зло догоди, за које се мисли да га је заслужио.

Да Бог да, али како ја знам. — У народу се нашем, који живи међу Турцима, припо-

веда, како је био неки Насрадин хоџа, па у шуми секао велику букву, а кад виде, да ће буква да му падне низ брдо, он одозго привеже свога магарца, да је на-тегне уз брдо; али буква паднувши низ брдо однесе и магарца за собом и свега га разбије низ некакве стене, да му ни кост с кошћу заједно не остане. Видевши то Насрадин хоџа, заметне секиру на рамо и пође кући, а кад у путу сустиже некаквог човека, запита га, није ли онуд где путем видео његова магарца, човек пак, који је однекуд гледао, шта је он са својим магарцем урадио, одговори му, да је мало пре онуд прошао и однео кући товар дрва; онда Насрадин рече: „Да Бог да! Али како ја знам, не носи он више дрва!“ — О истом Насрадин хоџи приповеда се, како је негде на врх брда видео леп скок — водопад — па почео правити воденицу и није му пређе пало на памет, да воденица без воде бити не може, докле га некакав човек није за-питао, где ће људи појити коње, кад стану долазити да мељу.

Да Бог да да роди и по дрву и по ка-мену, али да га ја не једем! Рече се за оно што човек не једе радо, н. пр. за грах, за кукурузан хлеб и т. д.

Да Бог да ми свака срећа посакнула и не имала напретка као ова сламка по јутрос! (Прекинувши сламку.) Заклетва.

Да Бог да шилићи ти хлеб из руке отимали! Клетва и значи: да тако остариш и ослабиш, да ти живот омрзне, а да не можеш умрети.

Да Бог детету не да оно, што му отац и мати желе! Јер отац и мати обично мисле о свакојакој несрећи, која би се детету кад није код њих, могла догодити.

Да Бог насиори и берикет учини. Највише се говори после јела.

Да Бог не украти. Кад се говори о каквој добру.

Да Бог у грех не уише! Кад ко казује, да је чинио, што није прави грех, н. пр. да се много смејао, да је много јео и т. д.

Даје Богу душу, а Бог је неће (да прими). Кад се казује, да је ко у каквој невољи.

Дао Бог, али није имао коме. Кад ко има нешто, што није заслужио.

Да те сачува Бог од ненадне! (смрти, или друге какве несреће.)

Добар је Бог (али су и ђаволи јаки)! Човек се узда у Бога, и у правду, али и непријатељи кашто учине напротав.

Док Бог види (у човека) једно (добро), не да друго. Говоре у шали они, који су ради да потроше оно, што имају; а говори се и кад човек што изгуби, па му се оно с друге стране накнади.

Док је Бога и добрих пријатеља, догде се ништа не ваља бојати. Бог и добри пријатељи човеку помогну у свакој беди и невољи.

Докле год Бог (човеку) не узме ум, не може мал (добро). Само неразуман човек расипа своје добро и имање.

Док се човек чува и Бог га чува. Ако човек није пажљив, те сам себе не чува, не помаже му уздати се ни у кога, па ни у Бога. јер овај помаже само људе прегаоце.

За дажд и за смрт не треба Бога молити, јер ће сами д'ћи.

Зна Бог чије масло у кандилу гори. Зна Бог шта ко ради.

И Бог се именовом зове. Рекне се ономе, који се срдн, што га зову именовом.

И Бог ће нам опростити а Турци нам неће разумети. Јер Турчин не зна за Бога ни за праштање.

И ја могу и коњ може, али Бог не да или.

И ти можеш и коњ ти може, али ти Бог не да. Приповеда се, да је рекао анђео Високом Стевану, сину цара Лазара, кад је претерао Турке преко мора, па бацио буздован у море говорећи: „Кад овај буздован изишао на сухо, онда се и Турци вратили амо!“ а буздован одмах сам изишао на брег.

И човек чини (кашто) што хоће, а камо ли Бог! Кад слабомоћни човек, створ божји, сме имати своју вољу, како да је нема свемоћни творац свега света.

Једно другому (ваља да помажемо) а Бог (ће) свакому.

Кад Бог даје (срећу он) нешта чиј си син. Бог је према свим људима једнако милостив и дарожљив.

Кад Бог неће, не могу ни сви свети. Кад неће да учини нешто овај, који има највишу моћ и власт, још мање могу то учинити они, који имају мању власт и силу.

Кад Бог хоће кога да казни, најпре му узме памет. Човек без памети чини будалаштине, те упада у свакојаку беду и невољу.

Кад му Бог ништа неће, прођи га се и ти. Бог најбоље зна, коме шта треба учинити,

па ако он некада остави на миру, не треба ни људи да га дирају.

Како ја коме, тако мене Бог. Кад се ко правда, да никоме зла не мисли и не чини.

Као баба и Бог. Кад се двојица разговарају, па један говори једно, а други са свим друго.

Кога Бог куне, ономе ништа не ваља. Коме Бог није пријатељ, тај никад среће имати неће.

Кога Бог милује, онога и кара. Кога Бог љуби онога и опомиње и укорава, да се поправи, те да буде бољи.

Кога Бог чува, онога пушка не бије. Без божје воље не може се ником ништа догодити, па ни смрт га не може снаћи.

Ко гледа на Бога, иште за Бога. Ко многима Бога ради добро чини, најпосле сам до прошње дође.

Ко има поља има дио Бога, јер поље и земља му даје храну, те му живот одржава.

Који је Бог дао ово, даће и оно друго. Приповеда се, како је некакав човек молио се Богу, да му да хиљаду дуката. „али“, вели, „ако један буде мање, не ћу узети.“ Чувши то некакав богат човек метне у кесу 999 дуката.

па баци на пут, куда ће онај проћи, а он се сакрије украј пута да види шта ће онај чинити, кад види, да није пуна хиљада. Кад онај дође и нађе кесу, и, избројивши дукате, види, да је један мање од хиљаде, он међући кесу у недра рече: „Који је Бог дао 999, даће и овај један.“ У том онај, који је кесу онде бацио, истрчи предањ и повиче, да су то новци његови, и да их је он онде оставио само да огледа, хоће ли их он узети, кад види, да је мање од хиљаде, али овај није хтео то ни да слуша, него однесе новце говорећи, да је то њему Бог дао.

Колико има како те Бог оставио? Пита се онај, који што лудо или неваљало ради.

Коме Бог није среће дао, ономе је ковач не може сковати. Сваки је сам узрок својој срећи или несрећи, сваки је сам своје среће ковач.

Ко може, да му Бог помогне! Ко је кадар нешто урадити, тај је заслужио и божје помоћи.

Ко право збори, Бога хвали, јер угађа Богу.

Ко ради Бог не брани. Вредан човек свега има, ништа му се не ускраћује.

Ко се Бога не боји и људи не стиди, бежи од њега. Богобојажљивост и стидљивост јесу најлепше врлине људске.

Ко се не уме Богу молити, нека пође на море, па ће научити, јер тамо су велике опасности, од којих се само милошћу божјом спасти може.

Ко се чува и Бог га чува. Човек се не треба да узда само у помоћ божју, него да и сам на себе пази, па ће тако најсигурније сваку опасност избећи.

Ко се чува не нагледа, тај се Бога не нахвали. Само онај, који посматра дивне створове божје, кадар је творцу њихову највећу хвалу и признање одавати.

Крсте носити а Бога молити много је. Два посла тешко је радити.

Људи Бога не виде, него (га) по прилици налазе (да има Бога.) Кад ко наговара да се верује оно, што се није видело.

Мајку и Бог има, јер је највеће благо имати матер.

Мирно срце Бога моли, а немирно сузе рони. Човеку мирне душе и савести је до молитве, а немирне није ни до чега, јер он у тузи и жалости време проводи.

Многи човек није назадан Богом, већ собом. Бог му не би ништа зло учинио, кад би сам на себе пазио, па кад не би себе уназађивао.

Нашао је цркву где се Бог моли! Кад ко што тражи онде, где се не може наћи.

Не гледа Бог на каљаве ноге, већ на чисто срце. Казао некакав, који је харајући цркву стао каљавим ногама на часну трапезу, да дохвати кандило, па га други опоменуо на то.

Не дао ми Бог колико свога меса (јести). Кад хоће ко да каже, да чега ни пошто не би јео.

Не дао му Бог власти! (н. п. ђаволу, кад му се име спомиње.)

Не отвори, Боже, душманину уста. Не дај му прилике, да може за мном зло говорити.

Не слушај, Боже, што нас лаје. Казао некакав, који је на божић ујутру узео орах, те врачао говорећи: „Као што је овај орах пун, тако да буде пуна кућа свашта, амбар жита, тор марве, подрум вина и ракије“ и т. д., а кад свршивши врачање орах разбије, а то он празан.

Не уједини, Боже, Влаха (Србина). Кажу да се тако Турци моле Богу.

Не у крв (Бог ти и св. Јован!) Кад се људи сваде, па хоће да се побију, онда говоре ово они, који су ради, да их од боја сачувају.

Није Бог две куће покварио. Кад је рђав и човек и жена.

Није се (ни он) на Бога камењем бацао. Није чинио велике злочине.

Није у оному, у чему очи виде, него у оному, у чему Бог даде. Није увек добро оно, што човек хоће.

Ни цару арача, ни Богу колача (даје, т. ј. не плаћа ником ништа.)

Од оца сермију, од Бога жену (ваља искати.) Од кога ћеш имања добити, ако нећеш од оца! Жену пак добру можеш само тако добити, ако ти је Бог дарује, јер ти не можеш никад знати, која ће за те добра бити, пошто се можеш и у оној преварити, која ти најбоља изгледа.

Помози, Боже, лукавome, а правome није од преше, јер правome ће Бог сам од себе помоћи.

Пре ће мати заборавити своје рођење, него Бог своје створење. Љубав матере према свом детету је велика, али шта је она према љубави божјој, која је још далеко већа и неисцрпљивија?

Сам Бог нема господара, а сви људи имају.

Сам је Бог без греха, а сви су људи мање више грешни.

Свему свету ни Бог није удио, јер има људи, који нису с малим задовољни, па често на Бога роптају.

Све се мења до воље божје, која је увек стална и непроменљива.

Сила Бога не моли (а Бог силу не моли). Човек насилан чини и оно, што је против воље божје, али је у власти божјој, да га увек сатре и упропасти.

С једним Богом на сто непријатеља, или:

С једним Богом на сто злотора (може се ударити.)

С милим Богом све се може, јер је он свесилан.

Старија је божја но царева.

Сунце на истоку, а Бог на помоћ! Прекрстивши се рече Црвогорац кад види сунце где излази.

У Бога су вулене ноге, а гвоздене руке. Не чује се кад долази, али се добро осећа, кад удари.

У Бога су шуне руке (може дати кадгод што хоће.)

Удри Боже ко је крив. Слуга Циганин рекао кад је грмило, загњуравши главу у пласт, а кад га газда удари вплама преко

леђа. он мислећи, да га Бог удари, повиче:
„Ао, Боже, ни с тобом се није вредно шалити.“

*Уилаши Боже, али не умори. Кад чо-
веку дође каква невоља на главу.*

*Хвала Богу на његову дару! Рече се кад
се коме што зло догоди.*

*Хвала Боже и на чорби, а месо ћу од-
спавати. Човек треба да је захвалан на нај-
мањем дару божјем.*

*Цар далеко, а Бог високо. Рекне онај,
који се валази у невољи, па не може по-
моћи да добије.*

*Црква је да се Бог моли, а не да се у
њој збори. Ову би пословицу требало увек
на уму да има данашњи нараштај који и
у цркви разговара, а врло мало времена у
молитви и побожности проводи.*

*Чији су мнози онога и Божи. Ко има много
пријатеља и присталица, том се учини оно,
што хоће.*

*Човек налаже, а Бог располаже. Увек буде
онако, како је воља божја.*

Што Бог даје, то је све добро. Или:

Што је од Бога, слађе од меда.

*Што је право, и Богу је драго, јер Бог је
сушта доброта и праведност.*

Што нас на звезде лаје, то Бог не слуша.
Не треба слушати, што ма ко говори и
бенета.

Што ти Бог да, нико ти не уграби. Ако је
воља божја, да човек што има, нико се онда
томе противити или ти му то одузети не може.

